

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2. Vtrum in Christo fuerint virtutes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

potentiam Dei ordinatam, ita quod impossibile est alter se habere itante ordine a diuina sapientia staturo, sicut dicimus in naturalibus necessarium esse, quod homo fiat ab homine, & leo a leone, & in artificialibus, quod domus fiat ab artifice, &c. & hoc concludunt rationes literae. Vtrum autem id quod in secunda ratione dicitur, quod necessitas est rationalem creaturam per gratiam ad uiam ad uidentium & animam dum dicitur, deat necessitate simpliciter, non est praesentis, & postea, ut latet, quod dicat necessitatem secundum ordinem rebus statutum & consonantem, sic enim animam Christi conditionem exquirimus, & non tempore de diuina omnipotentia distulimus. In eodem art. circa rationem tertiam, ubi dicitur, quod quoniam illa tota proposita est de gratia Christi, secundum quod est singularis homo, ratio autem ista procedit de Christo, secundum quod est caput aliorum hominum, aliter igitur uidetur a gratia singulari ad gratiam capitalem. Ad hoc dicitur primo, quod quia alia est ratio mediis, alia ratio capitales, ideo, quum in litera sit sermo de Christo, secundum quod est mediator, non sequitur quod dicitur ad Christum, secundum quod est caput. De secundo, & melius quod gratia Christi in ordine ad genus humanum, siue secundum ordinem mediatoris, siue capitis, siue aliquo alio simili modo habet in se duo. primo est bonum habitus, quoniam idoneum ad dignum formaliter reddit ipsi, ut sit mediator, uel caput &c. secundo est bonum aliorum, dicitur mediator, & inquit &c. Et licet secundo modo spectet ad gratiam capitalem, primo tamen modo spectet ad gratiam singularem. Et propter hoc optime in litera concluditur ex effectu media iouis, & in influxus in alios

ionalis, secundum illud 2. Petr. 1. Per quem maxima & pretiosa promissa nobis donauit, ut diuina simus consortes naturae. Christus autem est Deus, non participatiue, sed secundum ueritatem. Ergo in eo non fuit gratia habitualis. ¶ 2. Præter gratia ad hoc est necessaria homini, ut per eam bene operetur (secundum illud i. Corin. 15. Abundantius omnibus laboraui, non ego autem, sed gratia Dei mecum) & et ad hoc quod hō cōsequatur uitā aeternā, scdm illud Ro. 6. Gratia Dei uita aeterna: sed Chō ex hoc sōlo q̄rat naturalis fili⁹ Dei, dēbatur ei hereditas uitae aeternae, ex hoc ē q̄rat uerbum, per qd facta sunt omnia, & ad eam facultas oīa bene operandi. non ergo s̄m humanā naturā indigebat alia grā, nisi unione ad uerbū. ¶ 3. Præ illud quod operatur per modum instrumenti, non indiget habitu ad proprias operationes: sed habitus fundatur in principali agente. Humana autem natura in Christo fuit, sicut instrumentum diuinitatis, ut dicit Damasc. in 3. li. Ergo non debuit in Chō esse aliqua grā habitualis. SED CONTRA est, quod dicitur Isa. 1. Requiescet super eum spiritus domini. Qui quidem in homine esse dicitur per gratiam habituale, ut in 1. parte dictū est. Ergo in Christo fuit gratia habitualis. RESPONDI. dicendum, quod necesse est ponere in Chō gratia d. habitualem, propter tria. Primo quidem, pp unionem animae illius ad uerbum Dei: quanto. n. alit quod receptiuū est propinquius causae influenti, tanto magis participat de influentia ipsius. Influxus aut gratia est a Deo, s̄m illud Pl. 83. Gratiam & gloriā habuit dominus. Et iō maxime fuit conueniens ut aīa illa reciperet influxum diuinæ gratia. Secundo, propter nobilitatem illius aīe, cuius operationes oportebat propinquissime attingere ad Deū per cognitionem & amorem, ad quod necesse est eleuari rōnalē naturā per gratia. Tertio, pp habitudinem ipsius Christi ad gen⁹ humanum. Christus. n. in quantum hō, est mediator Dei & hominum, ut dicitur i. ad Tim. 2. & ideo oportebat, q̄ haberet gratiam et in alios redundantem, secundum illud Io. 1. De plenitudine eius omnes accipiunt, & gratiam pro gratia. AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ Chō est uerus Deus s̄m psonā & naturā diuinā: sed quia cū unitate psonae remanet distinctio naturarū (ut ex supradictis patet. f)

A anima Christi non est per suam essentiam diuina, unde oportet quod fiat diuina per participationē, quae est secundum gratiam. AD SECUNDVM dicendum, quod Christo in quantum est naturalis filius Dei, debetur hereditas aeterna, quae est ipsa beatitudo increata, per ipse creatum actū cognitionis & amoris Dei, eundem. In quo pater cognoscit & amat seipsum, cuius actus anima capax non erat propter differentiam naturae. Unde oportebat, quod attingeret ad Deum per actū fructuosis creatum, qui quidem esse non potest nisi per gratia. Similiter etiam, in quantum est uerbum Dei, habuit facultatem omnia bene operandi operatione diuina. sed quia praeter operationem diuinam oportet poni in eo operationem humanam (ut infra patebit) oportuit in eo esse habitualem gratiam, per quam huiusmodi operatio in eo esset perfecta. AD TERTIVM dicendum, quod humanitas Christi est instrumentū diuinitatis, non quidem sicut instrumentum inanimatum, quod nullo modo agit, sed solum agitur, sed tamen quam instrumentum animatum anima rationali, quod ita agit, & etiam agitur. Et ideo ad conuenientiam actionis oportuit, eū habere gratiam habitualem.

ARTICVLVS II.

Vtrum in Christo fuerint uirtutes.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerint uirtutes. Christus enim habuit abundantiam gratiae: sed gratia sufficit ad omnia recte agendum, s̄m illud 2. Corin. 12. Sufficit tibi gratia mea. Ergo in Christo non fuerunt uirtutes. ¶ 2. Præter Secundum Philosophū 7. Ethicor. virtus diuiditur contra quendam heroicū siue diuinum habitum, qui attribuitur hominibus diuinis: hic autem maxime conuenit Christo. ergo Christus non habuit uirtutes, sed aliquid altius uirtute. ¶ 3. Præter. Sicut in secunda parte dictū est, & uirtutes oēs simul habentur: sed Christo non fuit conueniens habere omnes uirtutes, sicut patet de liberalitate & magnificentia, quae habent actum suum circa diuitias, quas Christus contempsit, secundum illud Math. 8. Filius hominis non habet ubi caput suum reclinet: temperantia etiam & continentia sunt circa concupiscentias prauas, quae in Christo non fuerunt. ergo Christus non habuit uirtutes.

SED CONTRA est, quod super illud Psalm. 1. Sed in lege Domini

esse habitū in Christo dignificantem ipsam formaliter, & contruentionem in tali inuentia, ut ex ipso in alios redundet gratia. Constat enim bonitatem, & dignitatem hanc magnum esse bonum singularis hypostasis, uel animae: sicut si ex necessitate illuminandi alios, inferrem, quod illud in se ualde lucidum oportet esse. Nulla ergo est diuinitas, sed quae acta singularis ex effectu concluditur.

¶ Super quatuor septima articulum secundum.

IN titulo secundo articulo 7. aduerte, quod quaestio est de uirtutibus, quae simpliciter uocantur uirtutes, quales in philosophia & in theologia simul sunt morales, & rursus in theologia sunt theologales: haec enim bonum faciunt habentem. Intellectuales autem uirtutes non simpliciter bonum, sed secundum intellectum faciunt hominem bonum: non enim dicitur homo bonus ex hoc, quod est doctus, sed ex hoc quod iustus, temperatus, fortis &c. Unde de illis postea erit quaestio, quae scilicet de scientia animae Christi tractabitur.

¶ In corpore articulo unica est conclusio responsiua quaestio affirmatiue. Christus oēs uirtutes habuit. Probatur gratia Christi fuit perfectissima, ergo ex ipsa processerunt uirtutes ad perficiendum singulas potentias animae, quantum ad omnes anime actus. ergo Christus habuit omnes uirtutes. Antecedens supponitur. Consequenter prima quantum ad duo in ea contenta probatur, primū est, quod ex gratia procedat uirtutes. secundum est quod ex perfectissima procedat uirtutes ad perficiendum ad oēs actus animae. Primū probatur. Sicut gratia est in essentia animae, ita uirtus in potentia, ergo sicut ab essentia fiunt potentiae, ita a gratia uirtutes. Secundum uero probatur,

q. 19. ar. 1.

Infi. ar. 3. ad 1. & q. 15. ar. 2. c. & 3. dist. 13. q. 1. ar. 1. cor.

lib. 7. eth. in prin. to. 5.

1. 2. q. 65. ar. 1. & 2.

q. 3. ar. 1. & 2. uel influxus in alios

probatur, quia quando aliquod principium est perfectius, tanto magis imprimit suos effectus.

¶ Nota hic circa sensum conclusionis, quod inferius explicandum restat, quo modo cum hoc, quod Christus habuit omnes virtutes, stat quod non habuerit uirtutem fidei, nec spei. Et stat reolutio in hoc, quod Christus ha-

elo. ord. l. i. ex Cassiodoro.

f. 1. q. 1. o. a. 3. & 13.

buit oēs virtutes non ponentes ex sui rōne defectum aliquem in anima Christi, qui si mulerat viator & cōprehensor. Cetera huius rationis discussa sunt superius, quā de gratia tractatum est.

¶ In responsione ad secundum eiusdem articuli habes ab Auctore solutionem illius questionis. An virtus heroica differat specie a virtute communiter dicta. hinc enim apte habes pariter negatiuam, dum dicitur, quod nō differt nisi secundū perfectiorē modum. Est ergo excellentia heroica in modo, non in formali differentia. Et hoc Auctor, quia si probat ex simili apud Plotinum. Vbi patet non esse differentiam formalem, sed maioris, & minoris perfectionis tantum. Et consonat rationi fugienti ad insar naturae pluralitatis, ubi vniū sufficit. Constat enim quod ad actum fortitudinis, quantumcumque celsum sufficit fortitudinis latitudo: sicut in naturalibus videmus, quod ad quantumcumque illuminationis actum sufficit latitudo luminis, & ad actum frigeactionis, latitudo frigoris, & sic de alijs.

¶ In responsione ad tertium aduerte, quod in virtutibus, quae sunt passionum moderatiuae (vt sunt istae, de quibus est sermo hic) duo inueniri possunt. Primum est intus in anima, & hoc est interior dispositio appetitus humani, vt sic sit dispositus, ne abduci possit a secto propter passiones, & hoc est simpliciter necessarium haberi per virtutem. Et quod ad hoc omnes morales virtutes moderatiuae passionum optime saluantur in Christo, dum animus sic habituat intus habuit, tam circa diuitias, quam circa venerea, vt penitus abiicerit illa se, secundum rectam rationem, & ideo summe in eo commedatur, & liberalitas & magnificencia, & temperantia. Secundum est quod ad actus exercitium, & sic non oportet Christum omnis virtutis proprio actu exteriori vti: quoniam numquam fuit tempus, quo conueniens esset

voluntas eius, dicit gl. * Hic ostenditur Christus plenus oī bono: sed bona qualitas mētis est virtus, ergo Christus fuit plenus omni virtute.

RESPON. Dicendum, quod sicut in 2. parte dictum est, sicut gratia respicit essentiam animae, ita virtus respicit potentiam eius. Vnde oportet, quod sicut potentiae animae deriuantur ab eius essentia, ita virtutes sint quaedam deriuationes gratiae. Quāto autem aliquod principium est perfectius, tanto magis imprimit suos effectus. Vnde cum gratia Christi fuerit perfectissima, consequens est quod ex ipsa processerint virtutes ad perficiendum singulas potentias animae, quantum ad omnes animae actus: & ita Christus habuit omnes virtutes.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod gratia sufficit homini, quantum ad omnia, quibus ordinatur ad beatitudinē: horum tamen quaedam perficit gratia immediate per seipsam, sicut gratia facere Deo, & alia huiusmodi, quaedam autem mediantibus virtutibus, quae ex gratia procedunt.

AD SECVDVM dicendum, quod habitus ille heroicus, uel diuinus, non differt a virtute cōter dicta, nisi solum perfectiorē modū, in quantum. s. aliq. est dispositus ad bonū quodā altiori modo, quod cōter omnibus competat. Vnde per hoc non ostenditur, quod Christus nō habuerit uirtutes, sed quod habuerit eas perfectissime ultra cōtem modum: sicut etiam Plotinus posuit quendam sublimē modū virtutū, quas esse dixit animi purgati.

AD TERTIVM dicendum, quod liberalitas & magnificencia commendantur circa diuitias, in quantum aliquis nō tantum appetit diuitias, quod velit eas retinere, praeuertendo id quod fieri oportet. Ille autem minime diuitias appetit, qui penitus eas cōtemnit, & abiicit pro perfectionis amore. Et ideo in hoc ipso, quod Christus omnes diuitias contempsit. ostēdit in se summū gradum liberalitatis & magnificētia, licet etiā liberalitatis actum exercuerit, sicut quod sibi conueniens erat, faciendo pauperibus erogari, quae sibi dabantur. Vnde cum dominus Iudaei

personae suae, quod uideretur omnibus, sed aliquibus tantum. Numquam enim fuit tempus utendi magnificencia, quae est circa magnos sumptus, quia numquam fuit conueniens, ut esset diues, & haberet unde magnos sumptus faceret, qui quum esset dominus omnium factus est egenus propter nos. Et ideo in litera actus liberalitatis dicitur uisus, non autem actus magnificencia.

¶ In eadem responsione ad tertium articulum, quod caute Auctor loquitur negando in Christo continentiam, dicitur limitat continentiam rationem ad Aristoteli, uisum. nam sumendo continentiam nomen & rationem communiōri usū, nihil prohibet Christum continentem appellare.

¶ Super quatuor septima articulum tertium. Titulus tertii articuli clarus est de fide, quae est uirtus theologica, inquirens, an fuerit in Christo.

¶ In corpore articuli unica est conclusio responsiua questionis negatiuae. In Christo non potuit esse fides. Probatur, Obiectum fidei est res diuina non uisa, ergo exclusio, quod res diuina sit non uisa, non remaneat ratio fidei, ergo in Christo non potuit esse fides. Antecedens ex priori patet lib. Prima conclusio probatur, quia habitus uirtutis recipit speciem ab obiecto, sicut etiam quilibet alius habitus. Secunda uero consequentia probatur, quia Christus ab instanti suae conceptionis plene uidit Deum per essentiam.

ARTICVLVS III. Vtrum in Christo fuerit fides.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod in Christo fuerit fides. Fides enim est nobilior uirtus, quam uirtutes morales, puta temperantia, & liberalitas. Huiusmodi autem uirtutes fuerunt in Christo, ut dictum est. Multo ergo magis fuit in eo fides.

¶ 2. Prae. Christus non docuit uirtutes, quas ipse non habuit, secundum illud Act. 1. Cepit facere, & docere: sed de Christo dicit Hebr. 12. quod est auctor & consummator fidei, ergo in eo maxime fuit fides. ¶ 3. Prae. Qui quid est imperfectio nis, excluditur a beatis: sed in beatis est fides: nam super illud Roman. 1. Iustitia Dei reuelatur in eo ex fide in fidem, dicit glossa, de fide uerborum & spei in fidem rerum, & speciei. ergo uidetur quod etiam in Christo fuerit fides, cum nihil imperfectio nis importet.

SED CONTRA est, quod dicitur K Hebr. 12. quod fides est argumentum non apparentium: sed Christo nihil fuit non apprens, secundum illud, quod dixit ei Petrus, Io. ult. Tu omnia nosti. ergo in Christo non fuit fides.

RESPON. dicendum, quod sicut in Secunda parte dictum est, defuerit illius materia, circa quam. s. res diuina non apprens, sicut fuit in eo magnificencia, quae illius defuerit materia circa quam? Ad hoc dicitur, quod quamuis materia, circa quam ueratur uirtus & obiectum coincidere inueniantur, alia tamen est ratio formalis obiecti, & alia ratio proprii materiae. Et ideo si deficiat aliquod sub ratione